

మీ పెట్టుబడిని సరైన మార్గంలో ఉంచే మార్గదర్శిని

# స్టాక్ మార్కెట్

వ్యాపాలు, యుక్తులు

# గైడ్



డా॥ కె. కిరణ్ కుమార్

## విషయ సూచిక

ముందు మాట

### Part - I షేర్లు - ప్రాథమిక పరిజ్ఞానం

1. షేర్లు - స్వరూపం	10
2. షేర్లలో పెట్టుబడి వల్ల లాభాలు, నష్టాలు	13
3. స్టాక్ ఎక్స్‌చేంజ్ స్వభావం	16
4. ఎలాంటి వ్యక్తులు షేర్ మార్కెట్‌లో అడుగు పెట్టాలి ?	21
5. స్టాక్ మార్కెట్‌లో ఇంత డబ్బు ఇన్వెస్ట్ చేయాలని ముందే అనుకోండి	23
6. స్టాక్ మార్కెట్‌లో వ్యాపారం ఎలా జరుగుతుంది?	24
7. ఇన్వెస్టర్లు షేర్లని ఎలా కొనాలి? అమ్మాలి ?	26
8. ఏ కంపెనీ షేరు కొనాలి ?	33
9. ఏ ధరకు షేర్లు కొనాలి ? అమ్మాలి ?	37
10. షేర్లు ఎప్పుడు కొనాలి? లేదా అమ్మాలి ?	52
11. ప్రైమరీ మార్కెట్‌లో ఇన్వెస్టర్లు తెలుసుకోదగ్గ అంశాలు	62
12. సేపర్లలో షేర్ కొటేషన్స్ (ధరలు) చూడటం ఎలా?	68
13. వాటాదారుల సమావేశం	70
14. షేర్ల ధరల్లోని హెచ్చుతగ్గులను ఎలా కొలుస్తారు ?	72

### Part - II స్టాక్ మార్కెట్ శక్తులు - యుక్తులు

1. షేర్ మార్కెట్‌లో విజయానికి సమాచార సేకరణ	76
2. షేర్ల విజయానికి ఏకైక సూత్రం	81
3. బూమ్‌లో ఉండాలి రంగం	83
4. మీరు కొన్న షేర్లకి లిక్విడిటీ ముఖ్యం	85
5. ఒకసారి చేజారిని 'బంగారుగని' తిరిగి దొరికే అకాశం ఉంది	87

6. స్వల్పకాలంలోనూ డబ్బు సంపాదించవచ్చు	90
7. పుకార్లు, వదంతులు ఆధారంగా మోసపోవద్దు	92
8. మీ తప్పులను ఒప్పుకోండి	94
9. బ్రోకర్లు చెప్పే మాయమాటలు, చేసే ఆకృత్యాలు	96
10. అజ్ఞానంతో కన్పించిన వాటిని కొనవద్దు	98
11. ఫ్యూచర్స్ ఆప్షన్లలో అడుగుపెట్టే ముందు ఒక్క క్షణం ఆలోచించండి	99
12. షేర్లలో విపరీతమైన పెరుగుదల ఎందుకు సంభవిస్తుంది?	100

**Part - III స్టాక్ మార్కెట్ టెక్నిక్లు**

1. బోసన్ ఇచ్చే కంపెనీలను ఎలా తెలుసుకోవాలి ?	106
2. పోర్ట్‌ఫోలియోని ఎలా నిర్మించుకోవాలి ?	109
3. ఆన్‌లైన్ ద్వారా షేర్లను ఎలా కొనాలి ?	114

**Part - IV స్టాక్ మార్కెట్‌కి సంబంధించిన ఇతర విషయాలు**

1. రైట్ ఇష్యూలు	119
2. ప్రిపరెన్సియల్ అలాట్‌మెంట్ షేర్లు	122
3. మ్యూచువల్ ఫండ్లు - లాభనష్టాలు	124

**Part - V స్టాక్ మార్కెట్ మీద కొన్ని ప్రశ్నలు - జవాబులు**

స్టాక్ మార్కెట్ మీద కొన్ని ప్రశ్నలు - జవాబులు	129
---	-----

**Part - VI అనుబంధం**

Part A : 1. షేర్ల సమాచారం తెలిపే పేపర్లు, పత్రికలు	136
2. షేర్ల సమాచారం తెలిపే వెబ్‌సైట్‌లు	137
Part B : స్టాక్ మార్కెట్ డిక్షనరీ.	138

# 1

## షేర్లు - స్వరూపం

ఏదైనా చిన్న వ్యాపారం ప్రారంభించాలంటే కొంచెం పెట్టుబడి వుంటే సరిపోతుంది. అదే భారీస్థాయిలో వ్యాపారం చేయదలుచుకుంటే అధిక మూలధనం అవసరం అవుతుంది. ఇక కంపెనీ విషయానికొస్తే కోట్లరూపాయల పెట్టుబడి అవసరం అవుతుంది. ఉదాహరణకు ఓ కంపెనీ స్థాపించాలనుకున్న వ్యక్తికి 5 కోట్ల రూపాయలు పెట్టుబడి కావాలనుకోండి. అతనికి వాణిజ్య బ్యాంకులు లేదా ఫైనాన్స్ కంపెనీలు పరిమితంగా రుణాన్ని అందిస్తాయి. అదికూడా ఎన్నో రకాల గ్యారంటీలు, సవాలక్ష వివరణలు ఇవ్వాలి. తీరా అన్నీ చేసి ఓ రెండు కోట్ల రూపాయలు రుణాన్ని అందించాయనుకోండి. మరో మూడు కోట్లు అవసరమవుతున్నాయి. ఆ మొత్తాన్ని భరించగలిగిన వ్యక్తయితే నిశ్చింతగా ప్రాజెక్ట్ ప్రారంభించగలడు. కాని కొద్ది మాత్రమే పెట్టుబడి గలిగిన వ్యక్తి మిగతా మొత్తం కోసం మరికొంత మందిని భాగస్వాములుగా చేసుకొంటాడు. లేదా ప్రజలనుండి పెట్టుబడులు ఆహ్వానిస్తాడు. ఉదాహరణకు మూడు కోట్లరూపాయలను ప్రజల నుంచి కోరే వ్యక్తి ఆ మొత్తాన్ని సరైన విలువ (ముఖవిలువగా పేర్కొంటున్నారు) గల యూనిట్లుగా విభజిస్తాడు. రూ. 10ల యూనిట్ అనుకుంటే, రూ. 3 కోట్లను 30 లక్షల యూనిట్లుగా చేసి వాటిని ప్రజలకు ఆఫర్ చేస్తారు. ఆయా కంపెనీలు ఏర్పరచుకునే నియమావళి ప్రకారం కనీస కొనుగోలు 50 లేదా 100 యూనిట్లుగా నిర్ణయిస్తారు. అంటే ఓ వ్యక్తి “X” అనే కంపెనీ యూనిట్లు అమ్మకానికి వచ్చినపుడు 100 యూనిట్లు లేదా వందల లబ్ధంలో (ఉదా: 200, 300, 400.....) కొనుగోలు చేయాల్సి ఉంటుంది.

సర్వసాధారణంగా ఈ యూనిట్లనే ‘షేర్లు’ అని పేర్కొంటారు. సరే షేర్లు పొందిన తర్వాత ఏమవుతుంది? “X” అనే కంపెనీ షేర్లు కొనుగోలు చేసిన వ్యక్తి

ఈ కంపెనీ వాటాదారుడు అవుతాడు. అతనికి కొన్ని హక్కులు సంక్రమిస్తాయి. అయితే వాటిని చర్చించే ముందు పెట్టుబడి పెట్టిన వాటాదారుడికి లాభం లేదా నష్టం ఏ రూపంలో వస్తుందో పరిశీలిద్దాం.

బ్యాంకు రుణాలు, ఇతర ఆర్థిక సంస్థల సహాయం, ప్రమోటర్ల వాటా (కంపెనీ స్థాపించే వారి పెట్టుబడి) మరియు ప్రజల పెట్టుబడి మొత్తం కలుపుకొని కంపెనీ ప్రారంభం అవుతుందికదా! ఉదాహరణకు రూ. 5 కోట్ల పెట్టుబడితో “X” అనే కంపెనీని ఏర్పాటు చేయాలనుకున్నారునుకోండి. అందుకు 1) స్థలం 2) మెషినరీ 3) ముడి పదార్థం 4) వర్కింగ్ క్యాపిటల్ అవసరమవుతాయి. కంపెనీ సేకరించిన రూ. 5 కోట్లను ఏ విధంగా ఖర్చుపెడుతున్నదీ కంపెనీ ప్రజల వాటాలు కోరేముందే సవివరంగా చూపుతుంది. ఉదాహరణకు ఖర్చు ఇలా చూపించిందనుకుందాం.

**ఖర్చు**

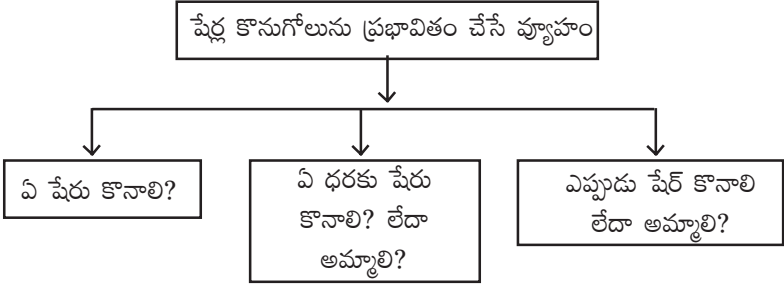
**రూపాయలలో**

స్థలం+ బిల్డింగ్	50 లక్షలు
మెషినరీ	2 కోట్లు
ముడిపదార్థం	1 కోటి
వర్కింగ్ క్యాపిటల్	1 కోటి
ఇతర ఖర్చులు	50 లక్షలు

పైన చెప్పుకున్న విధంగా సిమెంట్ కంపెనీ ప్రారంభం అయిందనుకుందాం. సాధారణంగా ప్రమోటర్లు తమ పెట్టుబడికి - బ్యాంకులు తదితర ఆర్థిక సంస్థల రుణంతో స్థల సేకరణ, నిర్మాణ పనులు పూర్తి చేసిన అనంతరం ప్రజల వాటాలను ఆశిస్తారు. అంటే ప్రజలు పట్టుబడి పెట్టే సమయానికి దాదాపు సగం పని పూర్తయినట్లే. కేవలం మెషినరీ రావడం, ఆ తర్వాత ఉత్పత్తి ప్రారంభం కావడమే తరువాయి. దీనినే 'గెస్టిషన్ పీరియడ్' అంటారు. అంటే అర్థం కంపెనీ ఉత్పత్తి ప్రారంభించడానికి పట్టే వ్యవధిగా చెప్పుకోవాలి. తక్కువ గెస్టిషన్ పీరియడ్ కలిగిన కంపెనీలు త్వరగా ఉత్పత్తి ప్రారంభిస్తాయి కాబట్టి ఆదాయం త్వరగా చేతికి అంది వస్తుంది. అదే అధిక గెస్టిషన్ పీరియడ్ పట్టే కంపెనీలయితే వాణిజ్య ఉత్పత్తి

# షేర్ల కొనుగోలుని ప్రభావితం చేసే అంశాలు

షేర్లని కొనుగోలు చేసే అంశాలను ఈ క్రింది విధంగా మూడు భాగాలుగా విభజించవచ్చు.



ఇప్పుడు ఒక్కో దాని గురించి తెలుసుకుందాం.

**1. ఏ షేరు కొనాలి?:** అసలు ఏ కంపెనీ షేరు కొనాలి? అనేక వందల కంపెనీల్లో ఎలాంటి కంపెనీ షేర్లని, ఎలా కొనాలి లాంటి అంశాలు ముందుగా నిర్ణయించుకోవాలి.

**2. ఏ ధరకు కొనాలి?:** ఒక వస్తువు మనకు ఎంతో అందంగా కొనదగినట్లుగా ఆకర్షణీయంగా వుండవచ్చు. కాని అది తగిన రేటుకి దొరికితేనే మనం కొంటాం. కంపెనీ చాలా బాగుంది కదా అని హెచ్చురేటులో కొనలేము కదా. ఇలాంటి అంశాలన్నింటినీ ఈ అధ్యాయంలో వివరించాం.

**3. ఎప్పుడు కొనాలి?:** షేర్ మార్కెట్లో 'టైమింగ్' చాలా ముఖ్యం, మార్కెట్ పరిస్థితులు బాగోలేనప్పుడు కొంటే నష్టాల బారిన పడటం ఖాయం. కాబట్టి ఈ అధ్యాయాలలో అసలు షేర్లని ఎప్పుడు కొనాలి, అమ్మాలి తెలిపాం.

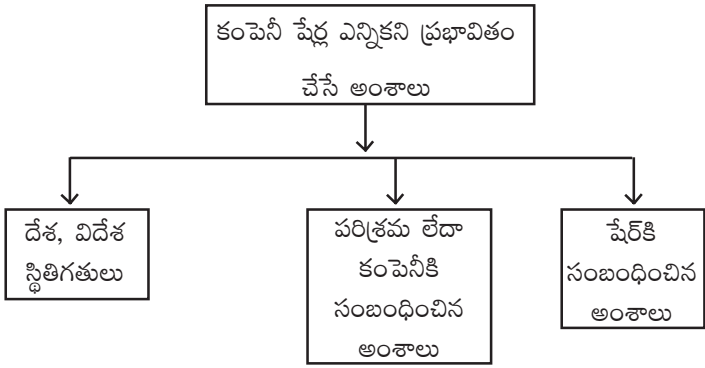
పై మూడు షేర్ల కొనుగోలు - అమ్మకాలలో ముఖ్యనిర్ణయాలు, కాబట్టి రాబోయే పాఠాలలో ఒక్కోదాని గురించి సుదీర్ఘంగా తెలుసుకుందాం. ఇక పదండి ముందుకు.



# 8 ఏ కంపెనీ షేరు కొనాలి?

షేర్లు-వాటి లక్షణాల గురించి ఇంతకుముందు చర్చించాం. ఒకసారి షేర్లలో ఇన్వెస్ట్ చేయాలన్న నిర్ణయం తీసుకున్నాక ఏ కంపెనీ షేర్లు కొనాలన్న ప్రశ్న ఉద్భవిస్తుంది. స్టాక్ మార్కెట్ ఒక మహాసముద్రం. సముద్రంలో అపారమైన సంపద వున్నట్లే షేర్ బిజినెస్లో అద్భుతమైన రాబడి అవకాశాలున్నాయి. అయితే ఆ అద్భుత సంపదరాశులను అందకోవడం ఎలా అన్న ఆలోచన వస్తుంది. ఈ నేపథ్యంలో ఎన్నో వందల కంపెనీల నుండి ఎక్కువ ప్రతిఫలాలను అందించే కంపెనీలను ఎన్నుకోవడంలోనే విశిష్టత దాగివుంది.

షేర్ల పెట్టుబడికి ఒక కంపెనీని ఎన్నుకునే ముందు అనేక అంశాలను విశ్లేషించాల్సి వుంటుంది. ఆ అంశాలను ఈ క్రింది పటం ద్వారా చూద్దాం.



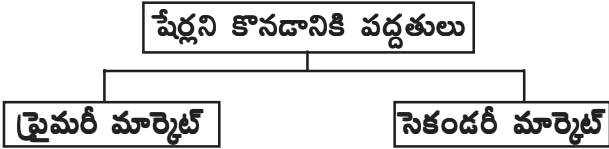
ఇప్పుడు ఒక్కో అంశాన్ని విశ్లేషిద్దాం.

**1. దేశ విదేశ స్థితిగతులు:** అసలు స్టాక్ మార్కెట్లోకి అడుగుపెట్టే ముందు దేశ, విదేశ స్థితిగతుల గురించి తెలుసుకోవాలి. దేశ విదేశాలలో సంభవించే మార్పులు స్టాక్ మార్కెట్ పైన ప్రభావం చూపుతాయి. ఉదాహరణకు అమెరికాలో న్యూయార్క్ టవర్స్ మీద బిన్ లాడెన్ దాడి ఫలితంగా అంతర్జాతీయ

# 11 ప్రమైరీ మార్కెట్లో ఇన్వెస్టర్లు తెలుసుకోదగ్గ అంశాలు

ఇంతకు ముందు షేర్ అంటే 'వాటా' అని, షేర్లని కొనడం అంటే కంపెనీలో వాటాని హస్తగతం చేసుకోవడం అని తెలుసుకున్నాం కదా! ఇప్పుడు ప్రైమరీ మార్కెట్ లేదా పబ్లిక్ ఇష్యూల గురించి ఈ ఆధ్యాయంలో తెలుసుకుందాం.

నిజానికి షేర్లని కొనడానికి రెండు రకాల పద్ధతులు వుంటాయి.



ఇక్కడ ప్రైమరీ మార్కెట్ అంటే ఒక కంపెనీ ప్రప్రథమంగా తనకు కావాల్సిన మూలధన అవసరాలు కోసం ప్రజలకు షేర్లని ప్రత్యక్షంగా అమ్మడం. ఈ షేర్ ముఖ విలువ రూ.10 లేక రూ.100 ఉంటాయి. నేడు సెకండరీ మార్కెట్లో 1000 రూ. లు పలుకుతున్న రిలయన్స్ షేర్ని ఒకప్పుడు (కంపెనీ స్థాపించినప్పుడు) పబ్లిక్ ఇష్యూలో ప్రజలు కేవలం రూ.10కే పొందారు. ఈ ప్రైమరీ మార్కెట్లో ఉన్న షేర్ల కంటే ఎక్కువ మంది ప్రజలు అప్లయి చేస్తే లాటరీ తీసి షేర్లని కేటాయిస్తారు.

**బుక్ బిల్డింగ్ పద్ధతి:** ఈ పద్ధతిలో కేవలం కంపెనీయే ప్రజలకు షేర్లని ప్రత్యక్షంగా కేటాయిస్తుంది. లేదా బుక్ బిల్డింగ్ పద్ధతిలో ప్రజలనే ఓ రేట్ కోట్ చేయమని కోరుతుంది. అంటే ఆక్షన్ పద్ధతిని షేర్లను కోట్ చేయడమన్న మాట. కంపెనీయే ఏదోక రేటు పరిధిని నిర్దేశిస్తుంది. ఉదాహరణకు 100-120 రూ.లలో ఏదోక రేటుని కోట్ చేయాల్సి వుంటుంది. ఈ పద్ధతిలో కంపెనీ పనితీరు, సామర్థ్యాలను బట్టి ప్రజలే ఇంత రేటు అని అనుకొని కోట్ చేస్తారు. ఈ పద్ధతిలో కొత్త కంపెనీ తన షేర్ల గురించి పేపర్లలో ప్రకటిస్తుంది. ఈ



ప్రకటనకు అనుగుణంగా ప్రజలు ఆ షేర్ల కోసం కంపెనీకి దరఖాస్తు చేసి, తదనుగుణంగా లాటరీలో ఆ షేర్లను పొందుతారు. ప్రస్తుతం ప్రైమరీ మార్కెట్‌నే IPO అంటున్నారు. అంటే మొదటి సారి పబ్లిక్ ఇష్యూ (Initial Public Issue) కి రావడం అన్న మాట. ప్రస్తుత రోజుల్లో దాదాపు 95 శాతం కంపెనీలు ఈ బుక్ బిల్డింగ్ పద్ధతినే అనుసరిస్తున్నాయి.

కొంత కాలం తర్వాత ఆ షేర్లు స్టాక్ మార్కెట్‌లో లిస్టవుతాయి. అవి కావాల్సిన వారు వాటిని స్టాక్ మార్కెట్‌లో (దీనినే సెకండరీ మార్కెట్ అని కూడా అంటారు.) బ్లాక్‌లో కొనుక్కుంటారు. ఈ సెకండరీ మార్కెట్ గురించి ఇంతకుముందే తెలసుకున్నాం.

ఇప్పుడు ఈ అధ్యాయంలో ప్రైమరీ మార్కెట్‌లో షేర్లని పొందడం గురించి తెలసుకుందాం.

ప్రైమరీ మార్కెట్ అంటే కొత్తగా ఏర్పాటయ్యే కంపెనీలు ప్రజల నుండి వాటాలు కోరడం అని తెలుసుకున్నాం. ఈ కంపెనీలు స్టాక్ ఎక్స్‌చేంజీలలో లిస్టవడానికి కనీసం 40 రోజుల నుండి 90 రోజులు తీసుకుంటాయి. సెకండరీ మార్కెట్ (ఇప్పటికే లిస్టయిన కంపెనీల షేర్లు) కంటే ప్రైమరీ మార్కెట్‌లో తక్కువ రిస్క్ ఉంటుంది. అదెలా అంటే సెకండరీ మార్కెట్‌లో లభించే షేర్లు వాటి నిజ విలువ (దీనినే అంతర్గత విలువ అని కూడా అనుకోవచ్చు) కంటే అధికంగా ఉండే అవకాశం ఉంది ఉదాహరణకు “X” అనే సిమెంట్ కంపెనీయే తీసుకొంటే, ఆ కంపెనీ మొదటి ఏడాదిలో ఆర్జించే షేరు వారీ రాబడి (Earning Per share) రూ. 2లు. ఆ కంపెనీ మామూలుగా లిస్టవ్వాలినిన ధర (రూ.10+2) దాదాపు రూ. 12 లు ఉంటే రీజనబుల్‌గా వున్నట్లే! ఒక వేళ రూ. 16లేదా రూ.20 ఉంటే నిజ విలువ కంటే అధికంగా వున్నట్లు! మార్కెట్లో అనేకానేక కారణాలవల్ల షేర్లు తమ నిజ విలువ కంటే అధికంగాగానీ, చాలా స్వల్ప సందర్భాల్లో నిజ విలువకంటే తక్కువగాను ఉండే అవకాశం ఉంది. ఈ కారణం వల్ల సెకండరీ మార్కెట్ ‘రిస్క్’ కింద భావిస్తారు.

1

## షేర్ మార్కెట్ విజయానికి ప్రధానం సమాచార సేకరణ

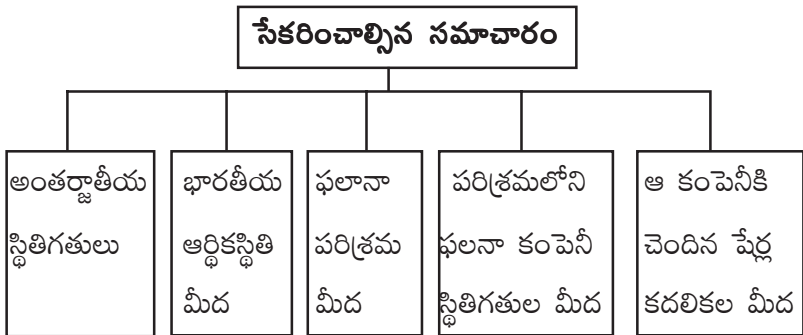
స్టాక్ మార్కెట్లో షేర్ల సమాచారానికి అత్యంత ప్రాముఖ్యత వుంది. మనం కొనాలనుకున్న కంపెనీ షేర్ల సమాచారం సేకరించి తెలుసుకోవాలి. మనకు ఎంత సమాచారం తెలుసు అన్నదొక్కటే ముఖ్యం కాదు. ఆ సమాచారాన్ని ఎంత సమర్థవంతంగా విశ్లేషించి తద్వారా నిర్ణయాలు తీసుకుంటామన్న దానిపై కూడా మన విజయం ఆధారపడి వుంటుంది.

అందుకు ప్రతి ఒక్కరూ తమదైన విశ్లేషణ చేపట్టాలి. దురదృష్టవశాత్తూ ఈ రోజుల్లో మనం పదివేలు పెట్టి కొనే షేర్లకంటే వందరూపాయలు ఖరీదు చేసే బట్టలను కొనడానికి ఎక్కువ సమయాన్ని కేటాయిస్తున్నాం. నిజానికి ఈ పద్ధతి మారాలి.

ఇవాళా, రేపు న్యూస్ పేపర్లలోనూ, బిజినెస్ పత్రికల్లోనూ వివిధ రంగాలకు సంబంధించిన పరిశ్రమల తీరుతెన్నులపైన ప్రత్యేక వ్యాసాలు వుంటున్నాయి. అలాంటి వాటిని జాగ్రత్తగా విశ్లేషించి అర్థం చేసుకోవాలి. అప్పుడే ఆ వార్త ఏ రంగానికి చెందిన కంపెనీకి లాభమో మనకు తెలుస్తుంది. వెంటనే ఆయా కంపెనీ షేర్లపైన ఓ నిర్ణయం తీసుకోవచ్చు. ఉదాహరణకు ఎక్స్ అనే కంప్యూటర్ కంపెనీకి నిజంగా లాభాలు రావలసిన అవసరంలేదు. అయితే ప్రభుత్వం కంప్యూటర్లపైన ఎక్సైజ్ డ్యూటీ, కస్టమ్స్ డ్యూటీ గణనీయంగా తగ్గించటం వల్ల కంపెనీ షేరు పెరిగిపోతుంది. ఆ షేర్ ధర ఎందుకు పెరుగుతున్నదో, ఎంత వరకు పెరిగే అవకాశం వుందో ఖచ్చితమైన సమాచారం మనకు తెలిసి వుండాలి. అప్పుడే మనం ఆ కంపెనీ షేర్ను సరైన ధరకు అమ్ముకోగలం. అలాగే నష్టాల్లో వున్న కంపెనీకి తమ నష్టాలు తగ్గించుకుని లాభాల్లోకి వస్తున్నప్పుడు మనం ఆ సమాచారాన్ని సేకరించగలిగితే మన డబ్బును పది రేట్లు చేసుకునే అవకాశం ఉంటుంది.

అందువల్ల షేర్ల కొనుగోలుపై మనం ఖర్చు పెడుతున్న డబ్బుల్లో కనీసం ఒక్క శాతం సమాచాని సేకరణకోసం వివిధ వాణిజ్య పత్రికల కోసం ఖర్చు పెట్టాలి. అంటే ఒక రూపాయి ఖర్చుతో వందరూపాయలు ప్రతిఫలాన్ని మనం పొందబోతున్నామన్న మాట.

షేర్ మార్కెట్లో మనం సేకరించాల్సిన సమాచారాన్ని ఈ క్రింది విధంగా నాలుగు రకాలుగా విభజించవచ్చును.



పైన చూపిన పటంలో పేర్కొన్నట్లుగా ముందుగా ప్రపంచం మరియు భారతదేశ ఆర్థిక పరిస్థితిని అధ్యయనం చేయాలి. భారతదేశ అభివృద్ధి రేటు, ద్రవ్యోల్పాదన శాతం, ఎగుమతుల దిగుమతుల పరిస్థితి మొదలైన అంశాలు ఈ వర్గానికి చెందుతాయి.

ఇక రెండవ వర్గం విషయానికొస్తే - ఆ పరిశ్రమ ఉత్పత్తులు, గిరాకీ, కస్టమ్స్ డ్యూటీ వివరాలు మొదలైనవి ఈ వర్గానికి చెందుతాయి.

ఇక మూడవ విషయమైన కంపెనీ విషయానికి వస్తే- కంపెనీ ఉత్పత్తులు, మిగతా కంపెనీలతో పోలిస్తే కంపెనీ లాభదాయకత, ఆ కంపెనీ మూలధనం, ఇపిఎస్ లాంటి విషయాలు క్షుణ్ణంగా అర్థంచేసుకోవాలి.

ఇక ఆఖరిగా ఆ కంపెనీ షేర్ల కదలికలు, వాటి వ్యాపార పరిమాణం లాంటి విషయాలను పరిగణనలోకి తీసుకోవాలి.

**1**

**బోనస్ ఇచ్చే కంపెనీలను ఎలా తెలుసుకోవాలి?**

షేర్ల ప్రపంచంలో సంభవించే అద్భుతం ఈ బోనస్ షేర్లు. బోనస్ షేర్లంటే ప్రస్తుతం వున్న షేర్లకు అదనంగా మరికొన్ని షేర్లని కంపెనీ తన ఇన్వెస్ట్మెంట్లకి ఉచితంగా అందజేయడం. అసలు కంపెనీ అలా ఎందుకు ఉచితంగా షేర్లని ఇన్వెస్ట్మెంట్లకి ఇస్తుంది అన్న ప్రశ్న పాఠకులకు కలగవచ్చు. ఆ సందేహాన్ని నివృత్తి చేసుకుందాం.

ఇంతకు ముందు మనం ఒక కంపెనీ తను సంపాదించిన లాభాలన్నింటినీ వాటాదారులకు పంచదని తెలుసుకున్నాం. డివిడెండ్ రూపేణా కొంత లాభాన్ని వాటాదారులకు పంచి, మిగిలిన దానిని తన రిజర్వ్లలో ఉంచుతుందని తెలుసుకున్నాం. అలా ఉంచబడిన రిజర్వ్లు వాటాదారుల సొత్తే కాబట్టి వారి సొమ్ముని నగదు రూపంలో కాక వాటాల రూపంలో ఉచితంగా ఇస్తుంది. అలా ఉచితంగా ఇవ్వబడ్డ షేర్లనే 'బోనస్ షేర్లు' అంటారు. ఉదాహరణకు రెడ్డిస్ ల్యాబోరేటరీస్ కంపెనీలో 'ఎక్స్' అనే వ్యక్తికి 100 షేర్లు ఉన్నాయనుకుందాం. అతడికి ప్రతి సంవత్సరం డివిడెండ్ మాత్రమే కాక కంపెనీ మరొక వంద షేర్లని బోనస్ గా రెండు మూడేళ్ళకు ఇస్తుంది. అంటే బోనస్ అనంతరం 'ఎక్స్'కి రెడ్డిస్ ల్యాబోరేటరీస్ కంపెనీలో 200 షేర్లు ఉంటాయి. అసలు ఒక కంపెనీలో వాటాదారులకు బోనస్ ని ఇవ్వాలా, లేదా, ఇస్తే ఏ నిపుత్తి ప్రాతిపదికన ఇవ్వాలన్నది ఆ కంపెనీ బోర్డు ఆఫ్ డైరెక్టర్లు నిర్ణయిస్తారు.

ఇక్కడ బోనస్ ని నిర్ణయించే అంశం రిజర్వ్ లే, ప్రతి సం॥ డివిడెండ్ పోగా మిగిలిన లాభం ఈ రిజర్వ్ ల రూపంలో పేరుకుంటుంది. ఈ రిజర్వ్ లను

అకౌంటింగ్ పరిభాషలో బుక్ వాల్యూ ప్రాతిపదికన కొలుస్తారు. అంటే ఒక కంపెనీ బోనస్ ఇస్తుందా. లేదా అన్నది ఆ కంపెనీ బుక్ విలువని బట్టి తెలుసుకోవచ్చు. ఉదాహరణకు పది రూపాయలు ముఖవిలువ గల 'ఎక్స్' కంపెనీ బుక్ విలువ 80రూ॥లు. అంటే దాని ముఖవిలువకు 80% (80/100) రిజర్వ్లు ఆ కంపెనీకి వున్నాయన్నమాట.

ఒక కంపెనీ బోనస్ ఇవ్వనుంది అని వాసన సోకి సోకకుండానే ఆ కంపెనీ షేర్ల ధరలు పెరగడం ప్రారంభిస్తాయి. అంటే షేర్ విలువ త్వరిత వేగంతో పరుగెట్టడానికి కారణం ఈ 'బోనస్ షేర్లే'. అలాంటి బోనస్ ఇచ్చే కంపెనీలు ఉంటే ఇన్వెస్టర్ల పంట పండుతుంది.

మరి ఈ బోనస్ ఇచ్చే కంపెనీలను ఎలా గుర్తించాలి?

ఈ క్రింది అంశాల ఆధారంగా బోనస్ ఇచ్చే కంపెనీలను గుర్తించవచ్చు.

1. బోనస్ ఇచ్చే కంపెనీల బుక్ వాల్యూ కనీసం 30 లేదా అంతకు మించి ఉండాలి. దాని లాభాలు ప్రతి ఏడూ క్రమేపీ పెరుగుతూనే ఉండాలి.
2. ఆ కంపెనీ భవిష్యత్ లాభాదాయకత కూడా ఉజ్వలంగా ఉండాలి. అలా లేకపోతే ప్రస్తుతం ఉన్న రిజర్వ్లు అయిపోతాయేమోనన్న సంశయంతో బోనస్ ఇవ్వడానికి సంశయిస్తారు ఆ కంపెనీ బోర్డ్ ఆఫ్ డైరెక్టర్లు.
3. ఒక కంపెనీ గత సంవత్సర కాలంలో వాటాదారులకు రైట్ ఇచ్చి ఉండకూడదు. సెబి నిబంధనల ప్రకారం బోనస్ ఇవ్వాలంటే ఒక కంపెనీ అంతకు సంవత్సరం ముందు పబ్లిక్ ఇష్యూ గాని, రైట్స్ గాని ఇచ్చి ఉండకూడదు.
4. కేవలం బుక్ విలువ, కంపెనీ భవిష్యత్ అవకాశాలే కాకుండా ఆ కంపెనీ

# 1

## రైట్ ఇష్యూలు

ప్రస్తుతపు వాటాదారులకు కొద్దిపాటి ప్రీమియంతో కంపెనీ తిరిగి షేర్లని ఆఫర్ చేయడాన్నే 'రైట్ ఇష్యూ' అంటారు. ఉదాహరణకు 'X' అనే కంపెనీ తన షేర్లని ఇరువై రూపాయల ప్రీమియంతో (మొత్తం ఒక్కో షేరుని ముప్పైరూపాయలు చొప్పున) వాటాదారులకు ఆఫర్ చేస్తుంది. అదే కంపెనీ షేర్ మార్కెట్లో యాభైరూపాయలు కోట్ అవుతుంది. కాబట్టి రూ. 30కి లభించే ఆ షేర్లని కావాల్సి వాటాదారులు రైట్ ఇష్యూకి ధరఖాస్తు చేస్తారు. ఒక కంపెనీ తన వ్యాపార విస్తరణ కోసం మరింత డబ్బు కావాల్సి వచ్చి అలా రైట్ ఇష్యూని ఆఫర్ చేయవచ్చు. లేదా బయట బ్యాంకులు, ఇతర ఋణదాతల నుండి అధిక వడ్డీ రేట్లకు అప్పు తీసుకోవడం ఇష్టం లేని కంపెనీలు ఇలా రైట్ ఇష్యూలను జారీ చేస్తాయి.

ఈ నేపథ్యంలో అసలు రైట్ ఇష్యూ ఇన్వెస్టర్లకు ఎలా ప్రయోజనాన్ని కలుగజేస్తుందో, ఈ పద్ధతి ద్వారా ఇన్వెస్టర్లకు ఎలాంటి అవకాశాలు ఉన్నాయో ఈ పాఠం ద్వారా విశదీకరించడమే మా ఉద్దేశం.

ఈ రైట్స్ అనేవి వాటాదారులకు మార్కెట్ ధరలకంటే తక్కువ ధరకు దొరుకుతాయి. రైట్ ఇష్యూలకు అసలు ముఖవిలువ (ఉదా: 10రూ) కు ఇంకొంత ప్రీమియం (ఉదా: రూ20) కలిపి ఇస్తారు. అంటే ఒక్కో షేర్ విలువ రూ. 30లు ఉంటుంది. (అదే షేరు మార్కెట్లో రూ.50 లేక రూ. 60 వుండవచ్చు).

ఈ రైట్స్ ఇష్యూల వల్ల ప్రస్తుత వాటాదారులు ఎలాంటి హక్కులను (ఓటింగ్ రైట్, డివిడెండ్) కోల్పోకుండా ఉంటాయి. కాబట్టి బయటి వారి జోక్యాన్ని ఈ రైట్ ఇష్యూ ద్వారా ప్రస్తుత వాటాదారులు నివారించవచ్చు.

### రైట్ ఇష్యూని ఎలా జారీ చేస్తారు ?

రైట్ ఇష్యూ జారీ చేసినపుడు కంపెనీ తన వాటాదారులకు ముందుగా ఒక లెటరు ద్వారా తెలియజేస్తూ ఒక అప్లికేషన్ ఫారంను పంపిస్తుంది. ఆ అప్లికేషను

**End of Preview.**

**Rest of the book can be read @**  
**<http://kinige.com/book/Stock+Market+Guide>**

\* \* \*